ב"ה

הפקר פירות שביעית

יו"ל ע"י מכון הלכה חב"ד (ע"ר) | שנת השמיטה תשפ"ב

מצוות הפקר	• כל הפירות הגדלים בשנה זו הינם הפקר לכל, וכל מי שיש לו בארץ ישראל קרקע המניבה פירות, מחויב להפקיר את פירותיו בשנת השמיטה, ולאפשר לכל המעוניין לבוא ולזכות בהם. וראוי שיאמר זאת בפני שלושה אנשים. הפירות שהפקיר הנם הפקר ומותרים באכילה לכל אדם הזוכה בהם מן ההפקר (והזוכה בהן צריך לנהוג בהן קדושת שביעית). • חובה להפקיר את כל יבול השנה השביעית. אך אם יש בשדה פירות מהשנה שעברה – אין צורך להפקירם, ומותר לבעל השדה ללקטם כדרכו ללא שינוי.
פירות רבעי בשביעית	• הפירות הצומחים מהאילן בשנתו הרביעית נקראים "נטע רבעי", ודינם להיאכל בטהרה בירושלים כמעשר שני. בזמננו שאין אפשרות לעשות זאת, יש לחלל את הקדושה שבפירות (כדין מעשר שני) על מטבע המיועד לכך, ולאחר מכן לאבד את המטבע. • באם יש בשדה פירות רבעי (שחנטו בשנה שביעית) הרי הם הפקר ומותר לכל אדם לקחתם. ויציב שֶׁלֶט המודיע על כך כדי שלא יכשלו בני אדם לאכלם בלא פדיון. ויש המחמירים ומניחים מעות ואומרים "כל הנלקט מפירות רבעי אלו מחולל על המעות האלו", והמנויים על קרן מעשרות מחללים על מטבע הנמצא ברשותם.
מכירת מעט פירות	• במקרה שמוכר מעט מפירות שביעית – המעות שיקבל הרי הן כפירות שביעית ויקנה בהן מאכל (ואז תפקע הקדושה מן המעות) ויאכלנו בקדושת שביעית, ואותו הפרי הנמכר נשאר גם הוא קדוש בקדושת שביעית כשהיה. ואם עבר וקצר כל שדהו, הרי התבואה והפירות הפקר, ואסור לו להכניסם לביתו.
נעילת השדה	• בשנת השמיטה חובה על בעל השדה להשאיר את פתח השדה פתוח, ואסור לו לנעול את השדה במשך כל השנה. אך אם חושש שיבואו בהמות וישחיתו את הפירות, או שהנכנסים לא ישמרו עליהם בקדושת שביעית – מותר לנעול את השדה, ובלבד שיציב שֶׁלֶט במקום בולט ויכתוב בו שהפירות הנמצאים בשדה הינם הפקר ואפשר לקבל את המפתח במקום פלוני, ויודיע לבאים כי חובה לשמור על הפירות בקדושה ולא לאבדם. כמו כן בגינה בה השארת החצר פתוחה באופן תמידי מפריעה לפרטיות, ניתן להגביל את שעות הכניסה לחצר לשעות מסודרות ומקובלות ויודיע ע"כ בשֶׁלֶט ובו זמני הגישה.
עשיית גדר סביב השדה	• אסור לבנות בשנת השמיטה גדר סביב השדה. אך אם בא על שדהו שטף מים – מותר לגדור אותה. כמו כן מותר לגדור סביב אילן בכדי להגן עליו שלא יקלקלוהו בני אדם (ולצורך כך אף מותר לחפור אפילו בעומק האדמה. אולם, את העפר שמוציא לא יפזר על פני השדה, מפני שנראה כמכשיר את הקרקע לזריעה). ובכל מקרה – אין לגדור בנטיעת מין הצומח, ואפילו בשיחי סרק שאינם נותנים פירות.
זכייה בפירות שביעית	• כל יהודי – בין בעל השדה ובין אדם אחר, בין עני ובין עשיר – רשאי לקטוף מעט מפירות שביעית, בכמות סבירה המיועדת לאכילה עבורו ועבור בני ביתו. ולאחר שנטל פרי והכניסו לכליו – זכה בו ונעשה שלו לכל דבר. פירות אלו מותרים באכילה לכל אדם הזוכה בהם מן ההפקר, ובלבד שינהג בהם קדושת שביעית.
התנאים לקטיפת הפירות	• לא ילקט מהשדה פירות בעודם בוסר ויביאם לביתו. אמנם, פירות שהדרך בכל השנים להביאם כך – מותר להכניסם הביתה בעודם בוסר, ולאכלם כשבישלו כשקוטף את פירות השביעית מותר לו לקטוף רק את הכמות הרגילה כדרך התצרוכת הביתית ולא בכמות מסחרית.
ההנהגה בעת הקטיף	• הבא אל השדה רשאי לקחת מהפירות בלבד, ולא מהענפים וכדומה, ואף לא מפירות שאין בהם קדושת שביעית (כגון פירות שנותרו משנה שישית). • בעת שקוטף את הפירות טוב שישנה בקטיף עצמו, ולא יעשה זאת בכלים הרגילים המשמשים לכך. • על הבאים לשדה לנהוג בזהירות שלא להשחית ולא להזיק לקרקע ולאילנות. וטוב וראוי להודיע לבעל השדה כאשר נכנס לשדהו, ואף להודות לו על הפירות. אמנם אסור לשלם לו על כך בממון. ויש אומרים שמותר לתת לבעל השדה דבר מועט שאינו יכול להיחשב כסחורה.

מקורות: **הפקר:** שמות כג, י-יא. מכילתא עה"פ. ראה לקו"ש חי"ז ס"ע 292 הערה 61. וראה ספר הלכה למעשה שמיטה (בהוצאת מכון הלכה חב"ד) פ"ו ס"א וס"ח. **פירות רבעי:** רמב"ם הל' מע"ש פ"ט ה"ז. מאמר מרדכי ח"ה פ"י הערה ד. **מכירת מעט פירות:** רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ד הכ"ד, ופ"ו ה"א. הלכה למעשה שם פי"ב סט"ו-ז. **נעילת השדה:** רמב"ם וכס"מ הל' שמיטה ויובל פ"ד הכ"ד. דרך אמונה פ"ד ציון ההלכה ס"ק רצז. שמיטת קרקעות פי"א סכ"ז. **עשיית גדר סביב השדה:** רמב"ם וכס"מ הל' שמיטה ויובל פ"ב הי"ד, ופ"ד הכ"ד. שמיטת קרקעות פי"א סמ"ד-נ. הלכה למעשה שם פ"ו סט"ו. **זכייה בפירות שביעית:** רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פ"ד הכ"ד. וראה מעדני ארץ שביעית סי' ז, ב (לה, א). שם, ג (לה, ג). הלכה למעשה שם פי"ב סי"ב-ד. **התנאים לקטיפת הפירות:** רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ה הט"ו. כרם ציון הלכות פסוקות שביעית פי"ב ס"ג. חוט שני שמיטה ע' רכד. מעדני ארץ שביעית סי' ז, ב (לד, ד). **ההנהגה בעת הקטיף:** ראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ו הט"ו. וראה ראב"ד עדויות פ"ה מ"א. ר"ן ע"ז נא, ב. וראה מאמר מרדכי ח"ה פ"ז ס"א. הלכה למעשה שם פי"ב סי"ג וסכ"ה.

עריכה: הרב שמואל מקמל. **הגהה:** הרב משה קורנוויץ.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד